

**ΟΜΙΛΙΑ
ΤΟΥ
ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ**

ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ

**ΣΤΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ**

ΑΘΗΝΑ, 14 ΜΑΡΤΙΟΥ 1996

Όσο ειλικρινής κι αν είναι η χαρά με την οποία χαιρετίζω το συνέδριό σας, φίλες και φίλοι όσο θερμές κι αν είναι οι ευχές μου για την επιτυχία του, είμαι βέβαιος ότι δεν περιμένετε σήμερα ν' ακούσετε από εμένα ούτε τυπικές ευχές, ούτε συνήθεις χαιρετισμούς. Κι έχετε δίκιο. Δεν είναι αυτή η ώρα, ώρα τυπικών ευχών.

Είναι ώρα ευθύνης. Μπροστά σε κρίσιμα διλήμματα. Κι εσείς, είμαι σίγουρος, το νιώθετε πιο καθαρά απ' όλους. Βρισκόμαστε σε ένα ιστορικό σταυροδρόμι.

Ήρθα, για να μοιραστώ μαζί σας τη σκέψη και την αγωνία μου για τρεις επιτακτικές ανάγκες, τρεις μεγάλες ανατροπές που έχουμε χρέος να φέρουμε σε πέρας.

ΑΝΑΓΚΗ ΠΡΩΤΗ

Η ανάγκη ενός νέου πολιτικού πολιτισμού, μιας νέας σχέσης ανάμεσα στις πολιτικές δυνάμεις, ενός νέου πλαισίου για τον διάλογο, την συνύπαρξη και την αντιπαράθεση ανάμεσα στα κόμματα.

Δεκαετίες ολόκληρες, ο πολιτικός λόγος μένει αιχμάλωτος της υποκρισίας και της δημαγωγίας. Δεκαετίες ολόκληρες ο λόγος της συμπολίτευσης και ο λόγος της αντιπολίτευσης συνυπάρχουν σ' έναν φαύλο κύκλο, όπου η οξύτητα των διατυπώσεων επιτρέπει σε όλους να συγκαλύπτουν την ανειλικρίνεια των εξαγγελιών, μα και μιαν ουσιαστική προγραμματική αμηχανία. Δεκαετίες ολόκληρες, τα κόμματα μιλούν με την γραμματική της διπλής γλώσσας του λαϊκιστικού στερεότυπου για δημόσια χρήση, και του κυνισμού για χρήση εσωτερική.

Ήρθε η ώρα να σπάσουμε αυτό το φαύλο κύκλο, που κοστίζει ακριβά: κοστίζει επειδή μας οδηγεί όλους μαζί, σε μία επικίνδυνη απαξίωση της πολιτικής λειτουργίας. Κοστίζει επειδή εμποδίζει τις λύσεις μεγάλων εθνικών προβλημάτων, που θυσιάζονται χάριν μιας αντίληψης «πολιτικού κόστους» ή μιας αντίληψης ευκαιριακής εκμετάλλευσης θεμάτων που απαιτούν υπεύθυνη στάση.

Παράδειγμα

Είναι κοινότοπο να αναφέρει κανείς ότι η Ελλάδα χρειάζεται ένα μακρόπνοο στρατηγικό σχεδιασμό της εξωτερικής της πολιτικής. Είναι όμως εξίσου κοινότοπο να τονίσει κανείς ότι ο καλύτερος και σοφότερος σχεδιασμός θα τιναχθεί στον αέρα εάν η πολιτική των μπαλκονιών επικρατήσει πάνω στην πολιτική της ευθύνης. Σήμερα, οι πολιτικές ηγεσίες του κάθε είδους συντηρητισμού εξορκίζουν τις πραγματικές διαστάσεις των εθνικών μας προβλημάτων. Σέβομαι και τιμώ τον πατριωτισμό όλων. Η αλόγιστη δήθεν «υπερπατριωτική» πολιτική ορισμένων αλλά και κάποιων μέσων ενημέρωσης οδηγεί δυστυχώς σε ήττες. Ο αλόγιστος εθνικισμός γίνεται συχνά αντεθνικός, όχι ως προς τις προθέσεις αλλά ως προς τα αποτελέσματά του. Και στη διεθνή πολιτική μόνο τα αποτελέσματα μετράνε. Όποιος έχει ιστορική μνήμη σε αυτό τον τόπο αντιλαμβάνεται τι εννοώ.

Σήμερα, ο ευρύς προοδευτικός χώρος καλείται να χαράξει μια σταθερή, μακροπρόθεσμη και στιβαρή πολιτική τόσο εντός όσο και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα πρώτα βήματα έχουν ήδη γίνει. Ο δρόμος είναι μακρύς και οι δυσκολίες μεγάλες. Εμείς είμαστε αποφασισμένοι να υπερασπίσουμε αταλάντευτα, με σωστές, μελετημένες αλλά και αποφασιστικές γραμμές, κι όχι στα φαντάσματα των γραμμών του παρελθόντος, με τους όρους και με τη γλώσσα του χθες.

Οι μέρες που έρχονται, άλλωστε, είναι μέρες μεγάλης ευθύνης. Κρίσιμα προβλήματα που εκκρεμούν με τρόπο επώδυνο και επιζήμιο για τη χώρα, έρχονται στο προσκήνιο. Καλούμαστε να τα αντιμετωπίσουμε με ευθύνη και τόλμη. Κι αυτή θα είναι η πρώτη δοκιμασία της ευθύνης όλων μας. Μα και της αξιοπιστίας μας, όσων επαγγελλόμαστε το καινούργιο, το νέο πολιτικό πολιτισμό.

Η πρώτη ευθύνη, για να βγούμε από το φαύλο κύκλο, ανήκει στην κυβέρνηση. Και η κυβέρνηση αυτή, που υποσχέθηκε νέο ήθος και ύφος, θα τηρήσει την υπόσχεσή της. Θα πάρει πρωτοβουλίες. Θα τολμήσει. Κι είμαι σίγουρος πως θα βρει ανταπόκριση σε όσους δεν επιθυμούν να απομονωθούν ως κατάλοιπα του παρελθόντος.

ΑΝΑΓΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

Η απαλλαγή του πολιτικού λόγου από τα δεσμά της λαϊκίστικης δημαγωγίας και της διπρόσωπης υποκρισίας, δεν είναι απλώς θέμα αισθητικής.

Συνδέεται με τη δεύτερη μεγάλη ανάγκη, την οποία από αυτό το βήμα θα ήθελα να υπογραμμίσω. Την ανάγκη της ανασυγκρότησης, της εκ βάθρων μεταρρύθμισης του πολιτικού συστήματος, τώρα που ένας ολόκληρος ιστορικός κύκλος ολοφάνερα κλείνει.

Ότι υπάρχει πρόβλημα, ότι το σύστημα δυσλειτουργεί, ότι οι πολίτες δυσθυμούν, αισθάνονται να μην αντιπροσωπεύονται και γυρνούν την πλάτη στον κόσμο της πολιτικής, το ξέρουμε όλοι. Κι όχι μόνον εδώ, στην Ελλάδα.

Μα εδώ στην Ελλάδα, τα κόμματα αντιμετωπίζουν ένα ειδικό πρόβλημα: δεκαετίες ολόκληρες εφθάρησαν και διεφθάρησαν λειτουργώντας στα πλαίσια ενός πελατειακού συστήματος, που τα θέλει εταιρίες εξυπηρέτησης ατομικών αναγκών ή συλλογικών και οργανωμένων συμφερόντων. Ενός συστήματος που καταρρέει μεν, αλλά μας κληροδοτεί συνήθειες, νοοτροπίες και πρακτικές που εξακολουθούν να αντιμάχονται και να ακυρώνουν κάθε σχέδιο εκσυγχρονισμού των δομών και των θεσμών. Που πολεμούν με πείσμα κάθε πρακτικό βήμα προς τα εμπρός.

Είναι ανάγκη να σπάσουμε αυτές τις συνήθειες, αυτές τις νοοτροπίες και τις πρακτικές, με όποιο τίμημα, με όποιο κόστος. Είναι προϋπόθεση για να προχωρήσει ο τόπος μπροστά, να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητές του, να διαδραματίσει ρόλο στο διεθνές περιβάλλον. Είναι προϋπόθεση για να ξαναχτίσουμε μια σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα στον κόσμο της πολιτικής και την κοινωνία των πολιτών.

Και εδώ, η πρώτη ευθύνη ανήκει στην κυβέρνηση: Να τολμήσουμε να λύσουμε προβλήματα, αδιαφορώντας για τις αντιδράσεις εκείνων που αντλούν ευτελή ή σκανδαλώδη προνόμια από την καθυστέρηση των δομών και των θεσμών. Μα θα κριθούμε όλοι, όλοι οι παράγοντες της πολιτικής ζωής: αν αντιλαμβανόμαστε ως ρόλο μας να χαϊδεύουμε τα αυτιά ολίγων ή να πράττουμε αυτό που το συμφέρον των πολλών επιβάλλει. Αυτό, θα έλεγα είναι το πρώτο και στοιχειώδες κριτήριο εκσυγχρονισμού.

ΑΝΑΓΚΗ ΤΡΙΤΗ

Φίλες και φίλοι, θα ήθελα από το βήμα αυτό να υπογραμμίσω την ανάγκη για να προσδιορίσουμε ξανά, και εξ αρχής, τον πολιτικό και προγραμματικό ορίζοντα της πολιτικής ζωής.

Στην τελευταία δεκαετία πολλές ακλόνητες αλήθειες κατερρίφθησαν, βεβαιότητες κλονίστηκαν, και ιδεολογικά σύνορα αμφισβητήθηκαν. Πολλοί υποστήριξαν ότι το κλασσικό σύνολο μεταξύ δεξιάς και αριστεράς έχασε το νόημα και τη δυναμική του, κι ότι ήρθε η ώρα της υπέρβασής του.

Μα καθώς η σκόνη που σήκωσαν οι μεγάλες ανατροπές και πτώσεις των τειχών κατακάθεται, ανακαλύπτουμε ξανά ότι το μεγάλο σύνολο δεν εξαφανίστηκε, άλλαξαν απλώς οι όροι της σύγκρουσης και το περιεχόμενο της αντιπαράθεσης.

Θα περιορισθώ σε τρία ζητήματα:

ΠΡΩΤΟΝ

Η διαίρεση δεξιά-αριστερά στη βάση της οποίας οργανώθηκαν τα πολιτικά συστήματα όλης της Ευρώπης, γύρω από την οποία διαμορφώθηκαν οι μεγάλες συγκρούσεις και οι μεγάλες συνθέσεις που θεμελίωσαν την πολιτική κουλτούρα των σύγχρονων κοινωνιών, η διαίρεση αυτή παραμένει σήμερα ισχυρή. Συγκλίσεις βέβαια και συμπτώσεις ανάμεσα στην Αριστερά και στη Δεξιά εμφανίζονται συχνά, και αυτό είναι ένα θετικό γεγονός. Όμως, όσο το πρόβλημα της διανομής και αναδιανομής του πλούτου υπάρχει, όσο το χάσμα ανάμεσα σε ανώτερες και κατώτερες κοινωνικές τάξεις εξακολουθεί να είναι βαθύ όσο κάποιοι έχουν περισσότερες δυνατότητες ελευθερίας και ανάπτυξης, περισσότερα δικαιώματα στην ευημερία και στη μόρφωση και κάποιοι άλλοι λιγότερα ή καθόλου, η διαίρεση αριστεράς-δεξιάς θα εξακολουθεί να χωρίζει τη κοινωνία. Η σύγκρουση ανάμεσα στην πρόοδο και στη συντήρηση παραμένει κεντρική και είναι αναπόφευκτη.

Μας χωρίζει μια ολόκληρη αντίληψη για το παρόν και το μέλλον αυτής της κοινωνίας, για το κοινωνικά δίκαιο και το κοινωνικά άδικο για τον ρόλο και την προοπτική του ατόμου στην κοινωνία. Η διαφορά μας με την συντηρητική αντίληψη, είναι διαφορά ευαισθησίας, είναι διαφορά αξιών, διαφορά πολιτισμού. Έχουμε στο κέντρο της προσοχής μας την κοινωνική αλληλεγγύη και συνοχή, τη βούληση για ισχυροποίηση της κοινωνίας. Αυτή είναι η σημαία μας, αυτή η περηφάνια μας, αυτή και η αγωνία μας. Και λέω «αγωνία μας» γιατί όλοι γνωρίζετε ότι η διεθνοποίηση των οικονομικών και η οικονομική δυσπραγία και κρίση έχουν συχνά εμποδίσει την Αριστερά να ασκήσει αποτελεσματικές κοινωνικές πολιτικές, ευκρινώς διακριτές από εκείνες του νεοφιλελευθερισμού. Η μεγάλη πρόκληση που έχει να αντιμετωπίσει ο προοδευτικός χώρος είναι η κρίση των θεσμών κοινωνικής πολιτικής που πρέπει να μεταρρυθμιστούν, ώστε να ανταποκριθούν στη σημερινή πραγματικότητα και στις νέες κοινωνικές ανάγκες με δίκαιο τρόπο. Όλες οι συνιστώσες της Αριστεράς και κεντροαριστεράς καλούνται - και είναι ηθικά υποχρεωμένες - να συμβάλλουν εποικοδομητικά στη συζήτηση για μια νέα σύλληψη της κοινωνικής πολιτικής, για ένα νέο κοινωνικό κράτος, λιγότερο σπάταλο, περισσότερο δίκαιο, περισσότερο αποτελεσματικό που θα συμβάλλει για μια κοινωνία πιο ισχυρή.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η άλλη μεγάλη πρόκληση που έχει να αντιμετωπίσει η κεντροαριστερά αφορά τις εξελίξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση συγκροτείται μέχρι σήμερα κυρίως στη βάση νέο-φιλελεύθερων αρχών και σκοπεύσεων. Οι συνέπειες του κοινωνικού ελλείμματος της πολιτικής της Ένωσης συνειδητοποιούνται σήμερα ακόμη και από συντηρητικούς ευρωπαϊούς πολιτικούς. Στη σημερινή Ευρώπη, ο λόγος και η πράξη της αριστεράς απουσιάζει.

Η νέα φτώχεια και η ανεργία, το νέο κοινωνικό ζήτημα, δεν είναι δυνατόν πλέον να αντιμετωπισθούν στο περιορισμένο πλαίσιο του εθνικού κράτους. Δεν είναι όμως δυνατόν να αντιμετωπισθούν ούτε από αυτόν τον τύπο ευρωπαϊκής ενοποίησης που χαρακτηρίζεται από έντονο πολιτικό και δημοκρατικό έλλειμμα, από την απουσία μιας πραγματικής ρυθμιστικής εξουσίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Σήμερα οι ευρωπαϊκές δυνάμεις της κεντροαριστεράς οφείλουν και μπορούν να πάρουν την πρωτοβουλία. Να ενισχύσουν την κοινωνική διάσταση της ευρωπαϊκής ενοποίησης που χαρακτηρίζεται από έντονο πολιτικό και δημοκρατικό έλλειμμα, από την απουσία μιας πραγματικής ρυθμιστικής εξουσίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Σήμερα οι ευρωπαϊκές δυνάμεις της κεντροαριστεράς οφείλουν και μπορούν να πάρουν την πρωτοβουλία. Να ενισχύσουν την κοινωνική διάσταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Αυτό σημαίνει:

- α) Παράλληλα με την αμείωτη προσπάθεια τήρησης του προγράμματος σύγκλισης τη διατύπωση μιας πολιτικής προσέγγισης των κριτηρίων της που θα καταστήσει δυνατή τη συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων χωρών στην ΟΝΕ αλλά και την άσκηση σε εθνικό επίπεδο πολιτικών που θα ενισχύσουν τα ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα.
- β) Την συντονισμένη προσπάθεια ενίσχυσης της συνεργασίας των δυνάμεων του ευρωπαϊκού δημοκρατικού σοσιαλισμού με σκοπό τη διαμόρφωση ενός μοντέλου για την ευρωπαϊκή ενοποίηση που θα επιτρέψει την ανάληψη πρωτοβουλιών σε υπερεθνικό επίπεδο για την έξοδο από την κρίση.

Ισοδύναμος στόχος: Η πραγματική και ουσιαστική εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Σήμερα, το συμφέρον της χώρας, το συμφέρον των αδύνατων κοινωνικά στρωμάτων και το συμφέρον του προοδευτικού χώρου συναντώνται σε ένα μείζονα πολιτικό στόχο: την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Οι διακυβερνητικές πτυχές του Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος δεν συμφέρουν ούτε τη χώρα, ούτε τα λαϊκά στρώματα ούτε την Αριστερά. Πρέπει η ευρωπαϊκή ενοποίηση να κάνει ένα αποφασιστικό βήμα προς τα εμπρός ενισχύοντας τις πτυχές που χωλαίνει και καλύπτοντας το δημοκρατικό έλλειμμα. Μ' αυτούς τους στόχους ταυτίζονται σήμερα οι προοπτικές του έθνους και των δυνάμεων της προόδου. Πρέπει να πιέσουμε σ' αυτή την κατεύθυνση.

ΤΡΙΤΟΝ

Η υπεράσπιση και διεύρυνση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και ελευθεριών θα είναι πάντα η ευθύνη και η πρόκληση για την κεντροαριστερά. Σε όλες τις χώρες της Δ. Ευρώπης η διεύρυνση των συστημάτων προστασίας των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων υπήρξε έργο όχι της δεξιάς αλλά ενός ευρύτερου «μπλοκ» αριστερών και δημοκρατικών δυνάμεων. Το ίδιο και στην Ελλάδα.

Η χώρα σήμερα έχει ανάγκη από μεγάλες και μικρές θεσμικές μεταρρυθμίσεις που θα διευρύνουν τις δημοκρατικές κατακτήσεις της μεταπολίτευσης. Θα κάνουν δυνατό τον εκσυγχρονισμό του πολιτικού μας συστήματος και όλης της κοινωνίας. Η ενίσχυση των ελεγκτικών και νομοθετικών αρμοδιοτήτων του κοινοβουλίου, ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης η αποκέντρωση της εξουσίας και η αυτοδιοίκηση αποτελούν την πρώτη όψη της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας που έχει ανάγκη η χώρα. Η προστασία της ιδιωτικής ζωής του πολίτη η κατοχύρωση και διεύρυνση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να αποτελέσουν τη δεύτερη όψη.

Η προετοιμασία, η αποσαφήνιση, ο σχεδιασμός της διαδρομής της κοινωνίας προς περισσότερη δημοκρατία και ελευθερία θα είναι της κεντροαριστεράς. Ο ευρύς χώρος της κεντροαριστεράς που αρνείται τις συντηρητικές επιλογές, που στοχεύει στη διεύρυνση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, οφείλει να αναλάβει το δύσκολο αυτό εγχείρημα. Οφείλει να ξαναβρεί την αρχική, την μεταρρυθμιστική του ορμή. Καλείται να εγγυηθεί την πορεία προς περισσότερη δημοκρατία, προς μια ισχυρή κοινωνία, προς μια κοινωνία που θα χαρακτηρίζεται συγχρόνως από περισσότερη ευθύνη και από περισσότερη ελευθερία.

Κλείνω επιμένοντας να χρησιμοποιώ τον όρο Κεντροαριστερά.

Δεν το κάνω για να αμφισβητήσω την διαφορετικότητα και την πολυχρωμία ενός πολιτικού χώρου με ιστορική και ιδεολογική πολυμορφία. Δεν το κάνω για να εντάξω σε μια πρόσκαιρη ψηφοθηρική σκοπιμότητα έναν διάλογο που πρέπει να έχει βάθος και ένταση. Δεν το κάνω για να αμφισβητήσω την αυτοτελή ύπαρξη και τον ρόλο κανενός από τα πολιτικά και κοινωνικά υποκείμενα που μετέχουν στον ευρύ κεντροαριστερό χώρο.

Το κάνω, για να υπογραμμίσω την πίστη μου ότι σ' αυτή τη μεγάλη παράταξη ανήκει το μέλλον. Με την προϋπόθεση ότι θα προσδιορίσουμε ξανά το περιεχόμενο και τους στόχους, το σχέδιο και τις αξίες μας. Για μία νέα, μεγάλη κοινωνική πλειοψηφία, χρειάζεται ένα νέο, μεγάλο σχέδιο, που ενώνει ηθικό ορίζοντα και εκσυγχρονιστική πρακτική, ανάπτυξη και κοινωνική ευαισθησία. Αυτό το νέο, μεγάλο σχέδιο, που καλείται να διαμορφώσει το πρόσωπο της Ελλάδας του επόμενου αιώνα, αυτό ονομάζω σήμερα Κεντροαριστερά.

Αυτό είναι και το στοίχημά μας: Να αποδείξουμε στην πράξη ότι δεν είμαστε όλοι ίδιοι, δεξιοί και αριστεροί. Ότι πέρα από τους σιδερένιους νόμους μίας διεθνούς οικονομικής πραγματικότητας, πέρα από όσα επιβάλλει η ανάγκη επιβίωσης σε ένα ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον, η κοινωνική πρόοδος και ο εκσυγχρονισμός συνδέονται με το αξιακό φορτίο και τις κεντρικές ιδέες που μας διαπερνούν - της δημοκρατίας της κοινωνικής αλληλεγγύης, ενός δίκαιου και αποτελεσματικού κράτους πρόνοιας, της πραγματικής ελευθερίας, μιας δημοκρατικής και ειρηνικής διεθνούς τάξης πραγμάτων στην οποία μετέχουμε δημιουργικά.

Είναι ένα στοίχημα για την κυβέρνηση - που καλείται να αποδείξει στα επόμενα δύο χρόνια στην πράξη, με το έργο της, ότι εκπροσωπεί πειστικά την δυναμική του εκσυγχρονισμού, το συμφέρον και το μέλλον της χώρας. Έχω απόλυτη συνείδηση, ότι από τις πράξεις και τις παραλείψεις μας, δεν κρίνεται μία διετία μόνον κρίνεται ο δρόμος της χώρας από έναν αιώνα στον άλλον.

Μα είναι ένα στοίχημα και για όλες τις δυνάμεις που αυτοπροσδιορίζονται στον ευρύ κεντροαριστερό χώρο και που έχουν χρέος, νομίζω, να ξαναβρούν τον ορίζοντα του διαλόγου, μα και της κοινής δράσης, χωρίς τα τραύματα και τα πείσματα του παρελθόντος, χωρίς προκατάληψη και δυσπιστία, χωρίς ηγεμονικούς όρους και χωρίς τρέχουσες στενόκαρδες εκλογικές υστεροβουλίες.

Στον διάλογο αυτό, θα συναντηθούμε. Καλή επιτυχία, φίλες και φίλοι, στο συνέδριό σας.